

Een waardig einde

D

Luc Bonneux is epidemioloog

beeld: Keke Keukelaar

De mens is een breindier. De sociale technologie om als agressieve jager samen te leven in grote groepen op de gevaarlijke savanne, vergde een aanzienlijk denkvermogen. Meer hersenen betekende grotere groepen, grotere veiligheid en meer succes in de oorlog tegen onze burens. Nooit heeft natuurlijke selectie gezorgd voor goede genen die dat zo machtige brein onbeschadigd doorheen hoge leeftijd moesten loodsen. Je genetische erfenis op hoge leeftijd is rommel en rotzooi, beschadigde troep, vaak niet meer in staat om die prachtige, complexe hersenen goed in stand te houden. Seniliteit is een gevolg van deze genetische rommel en rotzooi, opgespaard over lange tijd. Op hoge leeftijd zijn er daarom evenveel soorten dementie als er dementen bestaan: onze hersenen kunnen op vele manieren uit elkaar rafelen.

Seniliteit ontstaat door onze medische macht en levert de ultieme confrontatie met onze medische onmacht. We kunnen knieën, heupen, harten, longen, levers, nieren of een pancreas vervangen, maar geen hersenen. Hersenen vormen het ik. Als we die overplanten, planten we het ik over.

De toename van de levensverwachting van bejaarden is een recent fenomeen, een nieuwe fase in de demografische transitie. In 1950 was de levensverwachting van 80-jarige Nederlandse vrouwen even lang als die van Zweedse vrouwen uit 1750: 5,5 jaar. In 2007 was deze levensverwachting al 9 jaar. Omdat de kans op dementie zo snel toeneemt op hoge leeftijd, verdubbelt de kans op seniliteit na de 80. Een verdere toename met 3 jaar levensverwachting over de toekomstige halve eeuw zal deze kans opnieuw verdubbelen. Door hun lange levensduur zal de meerderheid van de moderne vrouwen seniel overlijden.

De dalende ouderensterfte is evenmin 'natuurlijk' als de dalende kindersterfte. Ze is gewild en gemaakt door het menselijke kunnen. Waardige jaren worden toegevoegd aan het bejaarde bestaan. Maar onze grote macht voegt ook jaren van aftakeling toe aan het overleven voorbij de menselijke vervaldatum. Euthanasie vormt een ethische correctie op ons technologische kunnen. Aftakeling aan het einde van de levensloop is uitzichtloos,

omdat de levensloop ten einde is. Als ouders hun bezorgdheid uitspreken over de last die zij dan vormen voor hun kinderen, is dat omdat ouders niet wensen dat hun kinderen lijden.

De pil was ooit immoreel, een oproep tot seksuele losbandigheid. Weinigen kijken er nu nog van op dat het begin van het leven zorgvuldig wordt geregeld. In de twintigste eeuw dwong een gedaalde kindersterfte tot een ethiek van zinvolle gezinsplanning. Een kind is geen noodlot, maar een zorgvuldig geplande wens van twee elkaar beminnde mensen. Voor wie armoede, oorlog en een verdwijnende natuur wil voorkomen, is het zelfs de hoogste prioriteit dat recht eindelijk te gunnen aan alle vrouwen op aarde.

Buiten een hoogtechnologise, zorgzame samenleving komt dementie niet voor. Bijna iedereen overlijdt voordien, wie dement wordt overleeft kort. Een uitzichtloos einde in onderende aftakeling is evenmin een gave van een barmhartige God, en is evengoed ontstaan door medische macht. Niemand zal in de toekomst opkijken van een goed geregeld einde van de levensloop, een geplande wens van de bewust levende mens. Wie de demente bejaarde afsnijdt van deze wens, omdat zij 'het niet meer weet', snijdt haar af van haar levensloop. Wie zij was en altijd zal zijn, is moeder, minnares en vriendin.

Het is daarom niet de vraag of euthanasie bij hoogbejaarde dementerenden wettelijk wordt geregeld. Het is enkel de vraag wanneer.

**Euthanasie vormt een
ethische correctie
op ons technologische kunnen**